

PÍSEŇ KE CHVÁLE RYB

Mladý pan Kraus, můj věrný společník od Svitavy a ne-
 únavný rybář, zatloukl tuhle večer v devět hodin na naše
 vrata, celý rudý byl nadšením a únavou, oči mu hořely, 5
 a sotva vstoupil do světnice, již shazoval tlumok se zád
 a chvatně z něho něco vytahoval. Pozvali ho k jakýmsi
 rybníkům, tuším u Vejvanovic, na lov štik a kaprů. A tož
 chvátal pochlubiti se svou kořistí, nevelkou štikou, a zejmé-
 na chvátal vypovědět mi překotně vše, co viděl a slyšel. 10
 Na, hören Sie, Herr N...

Pan Kraus není student z Vídně, jak jsem se domníval,
 nýbrž bankovní úředník na dovolené, je také starší, než
 jsem myslel: ale dušinku má jako dítě. Vyložil mi důkladně,
 kterak tu štika chytil na červa, odhadl její váhu, jak má 15
 ve zvyku, a jako obyčejně umluvil se mnou dostaveníčko
 u Svitavy, hned na šestou ranní. A k této veliké události
 svého života vrací se teď často v hovoru a ještě častěji
 patrně v duchu.

Včera, když mi potřetí vylíčil všechny podrobnosti svého 20
 lovu, rozpovídal se o kráse rybníků. O štikách a kaprech
 slunících se u hladiny. O drobných rybkách, stojících na
 leknínových listech jako ve dlani. O pohybu těchto plo-
 voucích listů večer, když kapři sbírají potravu na jejich
 rubu. O mocném chřtánu štik, o jejich velikosti a o tom, 25
 kterak, chyceny, trhají šňůry nezkušených rybářů. Vracel
 jsem se přitom v duchu k tomu, co jsem viděl v Polabí,
 a bylo mi dobře...

Žít také ve znamení ryby. Je to zdravější než například 30
 ve znamení ženy nebo plzeňského, literatury nebo politiky
 (opoziční ovšem). Drží to člověka na čerstvém vzduchu,
 brání to příliš mysleti, je to láska opravdu letní a méně na-
 mahavá než také krásné hubaření, zejména to naše na ne-
 konečných stráních. Což prostě konstatuji, neboť jinak ne-
 rozlišuji rád lásek zdravých od nezdravých: jsem z těch 35
 kteří, když to na ně sedne, netrápí se hygienou a vzdávají,

se jako živočišný pud s dobrým přesvědčením, že to jde lépe k duhu než věčný strach o zdraví.

I má láska k rybám sáhá hluboko do mého mládí. Vždycky jsem se jim obdivoval. Vždycky vyhledával jsem styk s nimi. A blouznil jsem o zámku pod hladinou hluboké vody, jehož stěny byly by ze skla a poskytovaly výhled na život ryb a ostatní vodní přírody. A velmi jsem záviděl zajatcům kapitána Nema jejich procházku dvacet tisíc mil pod mořem.

Jeden můj strýc, dejž mu pámbu za to věčnou slávu, byl vášnivý rybář a vodní pytlák. To tehda bylo ještě více ryb a rybolov i vodní pych byly snadnější. Mnoho mi vypravoval z říše ryb a to byly vlastně jediné mé „babiččiny pohádky“. Když se oženil chudák a zapráhl v rozumné občanské povolání, byl konec. Jen pár zlatých karásků v kulaté sklenici připomínal mu starou vášeň. Později daroval jsem mu párek rájovců, jimž bylo u mne zima.

Rozumí se, že první pražské počátky akvaristického ruchu sledoval jsem velmi horlivě. Jejich patronem byl tehdy redaktor Nájemníka, jenž vydával první český akvaristický časopis Akvárium, lépe vedený než pozdější brněnské Přírodopisné listy, témuž účelu sloužící, a měl v redakčních a administračních místnostech svých malou prodejnu ryb. Také první akvaristická výstava, uspořádaná jistou pražskou ptáčnickou firmou, nadchla mne velice.

Zůstal jsem ctitelem akvária, třebaže nestal jsem se tu sportsmanem, který chlubí se velikými čísly zdařilých chovů a musí mít hned každou novinku z dalekých končin přivezenou na evropský trh. Akvárium, dobře ovšem zařízené, je vlastně jediný způsob zajaté přírody, který má velikou podobnost s přírodou volnou a někdy předčí ji čistým a poetickým kouzlem.

Nicméně k takzvaným tropickým rybám, k cizokrajným živočichům, mám jistou dištanc. Obdivuji se jim více, než je miluji. Obdivuji se jejich tvarům, barvám, mravům, obdivuji se jim, jako bych se moři obdivoval; ale ryby, které miluji, to jsou naše domácí ryby, jako je to naše sladká voda, která mne drží zamilovaného u svých břehů. Bude

se to zdáti nelogické těm, kdož mne slyšeli vzdychati po tropech; mně samému připadá to nelogické. Ale člověk, jenž považuje za svou životní moudrost oddávati se a poddávati svým láskám, činí nejlépe, když nestará se o logiku, o to, čemu lidé říkají logika a co jest ve skutečnosti věc ukrutně vnější. Tropy, toť sen severana, a dvojnásobně sladký sen, když naše severská vlast zestudení náhle kramářským životem. Ale zda neříkáme tím zároveň, jak zatažili bychom po své studené severské louži tam v dáli na březích Amazonky nebo u jezera Biwy, jak cítili bychom se déracinés, my, příliš zúčastnění zajatci vlasti, jejíž každý vzdech a vzruch budí jasnou ozvěnu v našem nitru!

Ryby, které miluji, to jsou české ryby, prostí, bystří, svěží živočichové, kteří by se udusili v teplé vodě tropů a jimž stačí naše polední slunce.

Živel ryb je nám vcelku nejméně přístupný; nějaké tajemství zdá se často držeti v oblých očích ryb, které vynášíme na povrch. I v našich vodách jsou hlubiny, k jichž dnu nikdy nepopatříme. Ve velkých a hlubokých tišinách řek žijí snad dosud staré a velké kusy jako bílí starci, kteří přežili několik generací a sní nějaký podivný sen. Och, co bychom za to někdy dali my, ubozí rybáři, kteří tak často učíme toliko červíčka plovat, kdybychom mohli očima proniknouti do hlubiny a viděli tu ty moudré živočichy, kteří láskují zlomyslně s naším vnadidlem anebo opovržlivě je mívají!

Ač rybář je v stálé válce s rybami, nemiluje jich proto méně, je-li dobrý rybář. Tak jako dobrý myslivec miluje les a zvěř. Proto ke chvále ryb zní má letní píseň. Zda ostatně není mým nejhezčím pocitem ten, s nímž vracím vodě rybu, která je příliš malá mému lidskému sobectví!

Teď ve Svitavě děje se mi to hlavně s okouny. A tož počínám s chválou těchto bystrých dravců, již jsou jakoby symbol svěží vody naší, čistí a zelenaví, pevní a drsní, mrštní, zarputilí a bojovní jsou jako ona forma vody, která se pění na balvanech. Ale viděl jsem je v i hlubokých polabských tůních, v ztemnělých stádech, podobající se zakletým obyvatelům křišťálových zámků. Do košíku chytali

jsme je v zarostlých zátočinách Vltavy, dlaněmi nabírali jsme je v kalužích vysychajících struh. Zcela malinké ovšem. A přinášeli jsme je do akvárií, kdež jsou pravými akrobaty při lovu běliček skoro tak velkých, jako jsou sami. Divoké
5 vzezření, jež zesilují temné pruhy po drsném těle, mají hned v mládí a podobají se špatně vychovaným koťatům, jež sotva odkojena chytají myši a vrčí při tom, když kostečky chrupají. Jsou roztomilí a trochu komičtí zároveň.

Neteče obyčejně krev, když vraždí rybí dravec. Jen
10 stříbrné šupiny rozletí se kolem vodou. Chytají za hlavu a pomalu soukají do sebe. V akváriu hezky dlouho pobíhal mi okounek s ocasem čouhajícím z drštičky.

Štika a pstruh jsou jiní dravci našich vod, jichž krásu nutno velebiti. Štika je hrozná. Tygr našich řek. Viděl jsem
15 potvůrky nekonečně stojící na jednom místě: jen ocasní a hřbetní ploutev vibrovaly jim s nervózní krvežíznivostí. Měl jsem jak známo jednu v akváriu. K její chvále buď řečeno, že spokojila se s červy, a když jsem jí chtěl přilepšiti nějakou ouklejí, lapla ji spíše z vděčnosti než z potřeby
20 a později našel jsem rybku vyvrhnutou. Hrozné je, když štika zívá. A nadevše krásné je, když jako onehdy v tišině pod naším splavem, v poledne, když jsme pozorovali stáda jelců, vyplula náhle zpod vrbového keře a zastavila se u hladiny na slunci. Byl to pěkný kousek na nás, asi dvoukilový.
25 Ale s pořádnou štikou nechtěl bych se setkat ve vodě. Děs jde z ní i po smrti, majestátně přísná jest i její mrtvola.

Pstruh je ovšem tisíckrát nevinnější. Symbolizuje horský potok nebo temnou, studenou tůň zespoda zdravě napájenou. Jeho krásu uzná každý, i když není labužník. Ve
30 vodě vyhlíží jako posetý perlami a drahokamy, mezi nimiž rubíny hrají hlavní úlohu. Naši vojáci, kteří se dostanou dolů do Korutan, Štýrska, Tyrol, pějí jejich chválu. V Punkvě jsem se jim obdivoval, ve Svitavě jsem se s nimi spřátelil. Mám teď častěji příležitost pohladiti je po drobounkých
35 šupinách a činím to s láskou, třebaže smrtonosnou. A rád pozoruji jejich zběsilé skoky uprostřed nejzuřivějšího, zpěněného víru pod splavem.

Jakýsi přechod k rybám mírným tvoří parma se svými

zákeřnými vousisky. Její svěžest a divokost má v sobě cosi
slizkého a tajemného. Kdyby okoun měl dar řeči, zpíval
by si zbojnickou, kdyby štika mohla, domnívali bychom
se slyšeti trochu Nerona, trochu Nietzscheho, pstruh hulá-
kal by tulácky — ale parma vypravovala by roztodivné 5
pohádky. Ale jen někdy, v náladě zvláště sdílné. Je své-
hlavá a trhá rybářské šňůry. Jinak jsme spolu často důvěrní:
mnoho jsem se od ní již dověděl.

Kořisti dravců třeba také vzdáti čest. Bělicím, podoust-
vím (čili nosákům, také kuchyním), jelcům (tloušťcům), 10
ouklejím, pro jejich osud a stříbrnou krásu. Jedny jsou jako
vytepány ze stříbra; jiné vyhlížejí snad trochu hloupě. Ale
všecky jsou milé a líbezné.

Bařtipány mezi rybami reprezentují kapři, karasi a zelení
líni. Mírné, dobrácké ryby, jež berou rychle na sebe, ni- 15
čemu neublíží, leda rostliny v akváriích že rády onípují.
I pozitivní politice rozumějí ve zdravém smyslu, a nejsou
tedy ani po této stránce nebezpečny. V různých loužích
chytávali jsme je, zejména menší karásky a líny; s kapry
stýkal jsem se dosud hlavně jen na rybích trzích. Což není 20
valně příjemné a zajímavé. Snad mne však ještě někdy
pozve nějaký mecenáš ke svým rybníkům. Dvakrát nebo
tříkrát viděl jsem již tyto batolící se živočichy v rybnících;
má to mírný, trochu demokratický půvab. K jejich kate-
gorii patří největší rybí mučedníci: takzvané zlaté rybičky, 25
importované kdysi zlatí karasi, oblíbení v umělých zahrád-
kách japonských, u nás však trýznění ve sklenicích malým
holým prostorem a každodenním obnovováním vody.

A teď měly by přijíti na řadu jiné a jiné ryby: Nehorázní
a kožení sumci, těžkopádní a hltaví, rádi se vyhřívají na 30
píščinách a dorůstají i u nás velikosti vhodné jako atrakce
jarmarků. Zakrslé odrudy americké používá se v akváriích:
jsou to rybičky hravé jako koťátka. Nebo candát, elegantní
dravec trochu štice, trochu okounu podobný. Nebo kovově
lesklý ježdík, nejpestřejší česká rybka, která bodá zježenými 35
ploutvemi jako okoun. Nebo hadovitý úhoř, jenž z akvárií
chodí na procházku. Nebo placatý a široký cejn, jež vy-
tahovali sítěmi z Vltavy v celých hejnech. A jiné ryby

a rybičky, více nebo méně rozkošné nebo podivné, bystré nebo líné, chytré nebo skoro hloupé. Ale vzpomeňme již jen pulce čili vranky, která má jediná z českých ryb tvar tropicky bizarní, hlavu jako ropucha, tělo jako pulec
5 a ploutve z krásné krajoviny; když se rozježí, vyhlíží jako nějaký letící dráček z pohádky. Lidé se jí štítí a rybáři ji proklínají, poněvadž drbne a s vnařidlem v tlamě leží nepohnutě dlouhou dobu. A rybář čeká a myslí, že jeho vnařidlo přilákalo parmu, která co nevidět zabere dooprav-
10 dy...

Píseň ke chvále ryb mohla by býti dlouhá píseň. A já, kdybych mohl putovati po českých vlastech, chodil bych od vod k vodám, líhal bych u rybníků a tůní, u potoků a struh, abych vyčíhal každý detail ze života té neb oné
15 vodní krasavice, toho neb onoho vodního zbojníka a — pak teprve daly by se vypravovat povídky krásnější než o lidech.